

FILM

Kultúra

XXI. évfolyam

12. szám

1985. december



Film Kultura, December 1985

There is one more film I would like to especially mention in this program made by Abbey Jack Neidik in collaboration with a woman of Polish-German ancestry, Irene Lilienheim Angelico. The subject of the film is not new. It deals with the Nazi mass murder, the Holocaust. What makes this film original and different from many other films of the same subject and which makes the treatment radically new is the film's approach. Motivated by a diary her father wrote after his internment in the concentration camps, Irene Angelico, the film's main subject, decides to embark on an investigation on how people survived and how the second generation can deal with this horrible event. To understand the second generation's identification with the past, she travels all over the world asking Survivors for answers, searching for the places where these things occurred, and among other encounters places herself in front of the camera with two young neo-Nazis, who in their blood-curdling stupidity deny what had happened in the camps. The original approach is somewhat similar to Gazdag Gyula's *Charter Tour* but the film is not the same. *Dark Lullabies* is a torturing inquiry whose investigation creates an unforgettable monument.

részletezett, nünaszokból felépített története másfél órán át nem tudta igazán lekötni a figyelmet. Azt is feltételezhetjük, hogy a holland Vivian Pietersnek, aki *A préda* című munkájával mutatkozott be, határozottan van talentuma a komerciális értelemben vett feszültségteremtéshez, igen sok mindent megtanult már a mesterség alapvető tudnivalóiból, jelesül: fel tud építeni egy-egy szituációt, meg tudja szorítani a torkunkat egy-egy jelenet erejéig, de a karakterek megformálásában még nem jut túl a közhelyeken, és mint krimiíró, bizony – egyelőre – csak tanuló szinten van. (A forogatókönyvek is társszerzője.) A portugál Leandro Ferreira-t megdicsérhetnők bátorságáért, hogy egy lényegében azonos témával mert próbálkozni, mint amilyet Antonioni oly csu-

Walker a rendezője és társírója –, amelyben sajátos, trivialitástól mentes, inkább a groteszk iránt fogékony humorérzék fedezhető fel, s ez igazán ritka madár a pályakezdő filmcsinálók között.

A legkeményebb dió számomra éppen a nagydíjjal jutalmazott jugoszláv – precízebben meghatározva: szlovén debütáns, Filip Robar-Dorin munkájáról írni. Kétségtelen – választott tárgya érdekes. A vendégmunkások – egyébként csontig rágott – problémájáról beszél, de ez alkalommal a saját országán belül szemlélve a kérdést. Vagyis a fejlett Szlovéniába kerülő bosnyákok sorsáról, lehetőségeiről, gondjairól. De olyan bonyolultan és körmönfontan szerkeszt, olyan nehezen felfogható elemekkel szövi át törté-

mondani akarás tudatossága volt a jellemző. S mert ebben az ágazatban többnyire már gyakorlott filmek léptek fel, szakmailag is nagyobb biztonságu volt a megjelenítés. Az értékek „től-ig”-ja persze itt is széles skálát fog át. A közel egyórás NDK-beli, Jannisz Ritszosz Nobel-díjas görög költőről készült portréfilm mindenben megfelel a hasonló tárgyú tv-programok kívánalmainak, de ehhez hozzátenni sem tud semmit. A lengyel Andrzej Fidyk az *elnök* című munkája is csak abban tér el a megszokottól (vagy éppen abban azonos vele), hogy egy meglehetősen extrém személyiséget, egy „világmegváltót” állít a kamera elé, csak a figura különöségét firtatja, továbbgondolkodásra nem tud készíteni. A politikai riportázs jól bevált sablonjait követi az ausztrál *Csapdák* (John Hughes munkája), amely



Ahol a kis démonok laknak

odahaza nyilván – a szereplők és problémák ismerete miatt – erőteljesebb hatású lehetett, mint az ottani belviszonyokban járatlan néző számára. Megközelítésmódjának szélesre tárt horizontja emelte ki az átlagból az NSZK-beli Peter Haller *Dzsungelburgerjét*, amely az oly viharosan elterjedt s hatalmas üzletággá növekedett „gyorsétkezési formák”, a hamburger-vendéglők gazdasági háttérét tárja fel. Különös figyelemmel arra, hogy ennek az üzletágnak a konjunktúrája milyen ellenkező előjelű hatásokat okoz egy elmaradott ország – ezúttal Costa Rica – gazdasági fejlődésében. A film nyíltan tendenciózus, de mondanójáról igyekszik igen sokoldalúan tájékoztatni, a dolgok színét-visszáját egyaránt feltárni, sőt – amennyire egy filmben lehetséges – analizálni is. (Talán érdemes lenne helyet kapnia a mi televíziónk műsorában is.) Más módszer, a náciizmus megannyiszor bemutatott dokumentumainak érdekes háttéranyagként való felhasználása teszi teljesebbé a hagyományos portré-műsoroknál Hannes Karnick és Wolfgang Richter *Martin Niemöller*-ről készült filmjét. Itt persze a nemrég elhunyt személyiség rendkívülisége is segítségükre van. Hiszen a hajdani tenger-alattjáró-parancsnokból lett lel-

tésének letöltése után Hitler személyes utasítására vittek KZ-lágerba, s aki a háború befejeztével is folytatta eltökélt harcát a náciizmus maradványai ellen és a béke veendőben feltétlenül olyan alakja századunknak, akit érdemes minél többekkel megismertetni.

Egyetlen filmet szeretnék még kiemelni a programnak ebből az ágából. A címe: *Keserű bölcsődalok*. Kanadai eredetű, alkotója – Jack Neidick közreműködésével – egy német-lengyel származású fiatalasszony, Irene Lilienheim-Angelico. Témája ennek sem éppen újdonság. A „holocaustról”, a náci tömeges emberirtásáról szól. Ami a sokszor megtárgyalt témát gyökeresen újjá teszi, az a megközelítés módja. A fiatalasszony, kezébe kapván a táborokat megjárt és azokat szerencsésen túlélő apjának erről az időről szóló emlékiratait – elhatározta, hogy utánajár, hogyan éli meg ezeket az emlékeket a maga generációja, azok az emberek, akik már csak közvetetten kapcsolódnak e szörnyű korszak iszonyatos eseményeihez. Divatos szóval élve: a második generáció identitástudatát vizsgálja, bejárva hozzá egy kicsit a világot, megkérdeve sorstársait és a valódi túlélőket, felkeresve a múlt helyszíneit, kamera elé ültetve többek között két ifjú neonácit, akik ezt az egész szörnyűséget bicskanyitogatóan önhitt ostobasággal a hamis legendák sorába utalják... A megközelítésmód eredetisége és némiképp a film hatása is Gazdag Gyula *Társasutazását* idézi fel – minden közvetlen hasonlóság nélkül, de a gyötrő kíváncsiság azonosságával teremtve lenyűgöző mementót.

Féloldalas lenne e – szükségképp a teljesség igénye nélkül készült – beszámoló, ha nem ejtenék szót az idén immár másodsodszor megrendezett „mellékverseny”; a harmadik világ filmjeinek bemutatkozásáról. Mindössze kilenc mű szerepelt



Andreas Pantzis: Aphros

get, hogy tájékozódjunk azok az irányok, tendenciák, amelyek az dulókat jellemzik, leve bizonyos következtetése lődésükből, törekvéseikl

Ha általában kell fele re a kérdésre, akkor az nám – az idej esztendő sokoldalúságával, a k filmfajták egymás me lentkezésével talán t mint az előző évek oly

a „kísérlet” lobogója alatt felvonuló lila zürzavara. Az a tény pedig, ami egyfelől ugyan nagyon sajnálatos, hogy a szocialista országok (államilag finanszírozott, tehát az elsőfilmeknek is teljes költségvetést biztosító) filmjei nem voltak jelen, bizonyos értelemben meg is könnyíti az összehasonlítást. A debütáló nyugati játékfilmek túlnyomó többségének választását meghatározzák anyagi lehetőségeik, amelyek – tán mondani sem kell – nagyon szűkre szabottak. Így aztán a látott filmek többsége: kamarajáték. Bizonyos értelemben – éppen a megmérhetőséget tekintve – vannak ennek előnyei. Az alapvető rendezői képességek világosabban derülnek ki ott, ahol a látványosság nagyvonalúsága, a kiállítás gazdagsága, a sztárok figyelemelterelő vonzereje nem